

جمهوری اسلامی ایران

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

معاونت پژوهش و فناوری

موازن اخلاق پژوهش

مرکز برنامه ریزی و سیاستگذاری پژوهشی

موازين اخلاق پژوهش

مقدمه :

پژوهش های دانشگاهی، با توليد و نقد دانش و فناوري و ارائه راهبردهای تغيير اجتماعی، نقشی حیاتی در سرنوشت جوامع بشری دارند. بنابراین، انتظار می رود که پژوهشگران، یافته های علمی معتبری عرضه نمایند، تا هم در بهبود سرنوشت جامعه مؤثر باشند و هم جامعه علمی بتواند بر اساس آن، زمینه را، برای توسعه دانش فراهم نماید. در این میان، رعایت اصول و رفتارهای اخلاقی در انجام و انتشار پژوهش، یکی از عوامل اصلی اعتماد به یافته های آن است. نادیده گرفتن موازين اخلاق در پژوهش، آگاهانه یا ناآگاهانه، موجب افت اعتبار علمی یافته های پژوهشی است و روند توليد علم را با مشکل مواجه می سازد. اگرچه رفتار اخلاقی در پژوهش، در نگاه نخست، به خود فرد، وجدان و باورهایش مربوط می شود اما، تدوین موازين اخلاقی پژوهش، آموزش و ترویج آن در میان پژوهشگران و جامعه دانشگاهی، می تواند زمینه را برای رعایت و توسعه موازين اخلاقی در عرصه پژوهش فراهم نماید.

از این رو، وزارت علوم، تحقیقات و فناوري با هدف حفظ منزلت، سلامت و امنیت، حریم خصوصی آزمودنی ها، ارج نهادن به اصول اخلاق علمی و آزادی های علمی پژوهشگران، جلوگیری از تضعیف اعتبار ملی و بین المللی، اطمینان به پژوهش و پژوهشگران، ترویج رفتارهای مطلوب پژوهشی و نیز به منظور انجام پژوهش هایی با اعتبار بیشتر، مبادرت به تدوین موازين اخلاق پژوهش به شرح زیر نموده است:

فصل اول : صلاحیت تخصصی

۱) داشتن دانش تخصصی روزآمد در موضوع پژوهش :

پژوهشگر باید دارای دانش تخصصی به روز باشد و مسئله را با توجه به دانش پیشین و سنخیت آن با رشته علمی خود انتخاب و تدوین نماید.

۲) آشنایی با روش متناسب با موضوع و کاربرد آن در مراحل مختلف پژوهش :

پژوهشگر باید با روش ها و فنون لازم برای گردآوری داده های معتبر و تحلیل آنها آشنا باشد.

فصل دوم : انتخاب موضوع پژوهش

۳) اصالت (Originality)، اعتبار علمی و ارزشمندی موضوع پژوهش :

پژوهشگر باید پژوهشی را انتخاب نماید که موضوع آن اصیل و دارای اعتبار علمی باشد و به توليد دانش جدید و یا بهسازی زندگی بشر منتهی شود.

۴) استفاده بهینه از منابع :

پژوهشگر موظف است موضوع پژوهش خود را با توجه به محدودیت منابع مالی، زمان و نیروی انسانی به گونه ای انتخاب کند که ضمن تحقق منافع ملی کشور، در فهرست اولویت های پژوهشی نیز باشد.

فصل سوم : ویژگی های فردی پژوهشگر

۵) صداقت (Honesty) :

پژوهشگر باید یافته های پژوهشی اش را ، به طور کامل و شفاف در اختیار جامعه علمی قرار دهد تا با دقت، مورد نقد و تبادل قرار گیرد. نمونه هایی از صداقت پژوهشگر:

- ارائه و انعکاس نتایج کار پژوهشی، خواه فرضیه های اصلی پژوهش تأیید شده باشد یا نه.
- ذکر دقیق منابعی که در طول مدت پژوهش از آنها استفاده شده و حاصل تلاش و اندیشه دیگران اند.
- قدردانی از حامیان مادی و معنوی پژوهش.
- گزارش محدودیت های پژوهش

۶) بی طرفی (Impartiality) :

پژوهشگر موظف است که تحلیل ها و گزار های پژوهشی اش را بی طرفانه و بدون دخالت دادن پیش فرض ها و تمایلات خود، دیگران یا مؤسسه سفارش دهنده پژوهش، ارائه نماید.

۷) امانت داری :

پژوهشگر موظف است از تمامی منابع و ابزارهایی که برای انجام پژوهش در اختیار دارد به نحو احسن نگهداری نماید و همچنین حق مالکیت فکری در برخورداری از اطلاعات بدست آمده را رعایت کند.

۸) شهامت و پایبندی به جستجوی حقیقت :

پژوهشگر موظف است نتایج واقعی پژوهش را بدون ترس و تأثیر از فشارها و جهت گیری هایی که او را فراگرفته است، ارائه نماید.

۹) مشورت، نقد پذیری و رهیافت نقادانه :

پژوهشگر موظف است از کارها و نظرات دیگران استفاده نماید، از خود محوری پرهیز کند، ضمن ارج نهادن به نقدها، از عجب، غرور و نابردباری دوری نماید و برای کسب معرفت، نسبت به معرفت موجود رهیافت نقادانه اتخاذ کند.

۱۰) پایبندی به عنصر زمان (موعده مقرر) :

پژوهشگر موظف است نتایج پژوهش خود را در موعده مقرر، انتشار دهد تا از آنها بهره برداری شود. *(فقط به دلایل امنیتی می توان انتشار نتایج پژوهش را به زمان دیگر موکول کرد.)*

۱۱) دقت در تدوین گزارش پژوهش :

- پژوهشگر باید در هنگام نگارش (گزارش) پژوهش خود توجه داشته باشد:
- نگارش پژوهش به گونه ای نباشد که کسی یا گروهی متحمل آسیب یا ضرری شود و از میدان بیرون رود.
- جنسیت، سن، نژاد، مذهب یا تمایلات سیاسی بر نحوه ی نگارش تأثیر نداشته باشد.
- نحوه ی گزارش نتایج پژوهش، ضامن حقوق مادی و معنوی تمامی افراد دست اندرکار پژوهش باشد.
- در گزارش پژوهش، مرز بین دست آوردهای علمی پژوهشگر و یافته های اخذ شده از کار دیگران، روشن، شفاف و بدون ابهام باشد.
- در گزارش پژوهش، تمام قوانین، سیاست ها و مقررات مربوط به پژوهش مورد نظر رعایت شود.
- گزارش پژوهش، حاوی نگرش، پردازش، استدلال، استنتاج و دست آورد یا اندیشه ای نو باشد و از بازنویسی گفته های دیگران، بازی با الفاظ، زیاده نویسی، کلی گویی، جزم اندیشی و مصرف گرایی پرهیز شود.

- میراث معرفتی بر جای مانده از پیشینیان به رسمیت شناخته شود.
- گزارش از هرگونه تعصب، حسادت، کینه و خشم، غرض ورزی عاطفی (غرض ورزی عاطفی یعنی، در پی تأمین منافع و علائق فردی خود و گروهی محدود از دانشمندان - اجتماعات علمی ذینفع - که پژوهشگر به آن تعلق دارد، بودن)، توهین و جسارت، تحقیر و استخفاف دیگران، حرمت شکنی، بزرگنمایی خود و موضوع، انفعال در نگره ها و باورها به دلیل دگرباوری، فریب، آزار و اذیت، بهره برداری ناپسند از واژه ها و افراد به دور باشد.

فصل چهارم : تعهد و مسئولیت نسبت به ذینفعان

۱۲) رعایت منافع ذینفعان در تمام مراحل پژوهش :

- پژوهشگر در تعریف، اجراء و همچنین گزارش پژوهش، نسبت به منافع ذینفعان (خویشتن، صاحبان و سرمایه گذاران پژوهش، آزمودنیها، جامعه علمی و دیگر محققان، مخاطبان، کاربران و استفاده کنندگان، همکاران تحقیق، مردم، جامعه و سازمان) مسئول است و باید نقاط ضعف پژوهش، تقارن اطلاعات، محدودیت های تحقیق و تعارض منافع را به اطلاع آنها برساند.
- پژوهشگر نسبت به مدیریت و استفاده مؤثر از منابعی (منابع اقتصادی، انسانی و فنی) که سرمایه گذاران پژوهش در اختیار او قرار داده اند، مسئول است و نباید بیش از اندازه واقعی درخواست هزینه ی تحقیق کند و از منابع مالی سوء استفاده نماید.
- پژوهشگر مجاز نیست برای خدمات یک طرح واحد، از دو منبع، اعتبار مالی بگیرد، مگر بر حسب اطلاع و توافق آن دو منبع.
- پژوهشگر نباید در ازای دریافت وجوهی از متولیان تحقیق، نتایج خاصی از پژوهش را کتمان کند یا گزارش های چندگانه ای تهیه نماید که موجب مخدوش شدن نتایج تحقیق و سردرگمی خوانندگان شود.

۱۳) اعلان مرکز پژوهش انجام شده :

مقالات مستخرج از نتایج پایاننامه های کارشناسی ارشد، دکتری و طرح های پژوهشی، متعلق به دانشگاهی است که پایاننامه یا طرح پژوهشی در آنجا تدوین و انجام شده است. بنابراین کلیه مقالات مستخرج از این پایاننامه ها و طرح ها باید با نام دانشگاه مربوطه انتشار یابند.

فصل پنجم : حقوق آزمودنی ها

آزمودنی ها (Participants) شامل : آزمودنیهای انسانی، حیوان، گیاه و اشیاء می باشند.
(آزمودنیهای انسانی افرادی هستند که پژوهش به نوعی بر اساس مشارکت آنها و اطلاعاتی که -به روش مصاحبه، پرسشنامه، آزمایش و...- در اختیار می گذارند، شکل می گیرد.)

۱۴) معرفی مناسب (Proper identification):

اخلاق پژوهش علمی اقتضاء می کند که پژوهشگر خود را به آزمودنی ها معرفی کند، و از ارائه اطلاعات نادرست در باره خود اجتناب ورزد.

۱۵) روشنگری آغازین (Clear outset):

پژوهشگر موظف است آزمودنی ها را از نوع پرسش های پژوهش، درجه حساسیت این پرسش ها و تأثیرهای احتمالی پژوهش بر آنها، آگاه کند.

۱۶) رضایت آگاهانه و آزادانه (Free and informed consent):

پژوهشگر باید رضایت آگاهانه مشارکت کنندگان را جلب نماید و در مواقع لزوم، اطلاعاتی راجع به هدف، روش ها، خطرها، مشکلات، نامایمات و پی آمدهای احتمالی پژوهش در اختیار مشارکت کنندگان قرار دهد. آزمودنی ها باید آزادانه و نه از روی اجبار در پژوهش مشارکت نمایند. در شرایطی که پژوهش پرخطر است، باید فرصت های مناسب برای سرباز زدن از مشارکت در پژوهش، بدون دردسر یا گرفتاری، به آنها داده شود همچنین پژوهشگر موظف است فواید عینی پژوهش را در ارتباط با موضوع تحقیق و نیز گسترش دانش، تصریح نماید (یعنی پژوهش مورد نظر، فواید آشکاری برای جامعه دارد و فاقد هرگونه زیان بالقوه برای فرد و جامعه است).

۱۷) حفظ حریم خصوصی افراد (Privacy):

چیزی خصوصی نامیده می شود که فرد بتواند دسترسی به آن را در مهار خود داشته باشد. حریم خصوصی نیز عبارتست از آنچه افراد حق دارند بر پنهان نگاه داشتن مطلق یا نسبی آن، و دیگران مکلفند به محترم داشتن این پنهانکاری)

- پژوهشگر حق ندارد بدون توافق آگاهانه با افراد آزمودنی، به حریم شخصی آنها وارد شود.
- پژوهشگر باید به حریم خصوصی افراد، احترام بگذارد و از اجبار برای کسب اطلاعات خصوصی از مشارکت کنندگان خودداری نماید.
- پژوهشگر موظف است اطلاعات مربوط به آزمودنی هارا، فقط به منظور هدف های پژوهشی مورد استفاده قرار دهد و از کاربرد آنها در شرایط دیگر و یا برای مقاصد شخصی، پرهیز کند. پیش شرط طبیعی برای استفاده مجدد از این اطلاعات، رضایت مجدد شخص مذکور در باره آن اطلاعات است. این شرط، برای داده هایی که بر اساس آنها شخص مشارکت کننده در پژوهش، شناسایی نمی شود، بکار نمی رود.

۱۸) رازداری و ناشناخته ماندن (Confidentiality) آزمودنی ها در پژوهش:

زمانی که پژوهشگر به برخی از اسرار افراد یا سازمانی دست یافت، موظف است از فاش نمودن آنها اجتناب نماید و در عین حال به هیچ وجه نباید راه و نشانه ای برای شناسایی آزمودنی ها در پژوهش بگذارد تا افرادی که نتایج پژوهش او را می خوانند، آزمودنی هارا شناسایی کنند. همچنین، چنانچه پژوهشگر از هویت آزمودنی ها اطلاع دارد، باید تضمین نماید که هویت آنها را هرگز فاش نخواهد کرد.

۱۹) سلامت، ایمنی (Safety) آسایش آزمودنی‌های (Welfare of the Respodents) پژوهش:

- پژوهشگر موظف است سلامتی و آسایش جسمانی و ذهنی آزمودنی‌ها را مورد توجه قرار دهد و از پیش، تمامی احتیاط‌های لازم را، برای جلوگیری از مخاطرات احتمالی، در نظر بگیرد.
- منافع جامعه یا پیشرفت علم نمی‌تواند توجیه‌کننده‌ی قراردادن آزمودنی‌ها در معرض ضرر و زیان غیر معقول باشد و یا محدودیتی در اعمال اراده و اختیار آنها ایجاد نماید.
- افراد آسیب‌پذیر به دلیل موقعیت نامساعدشان نباید هدف پژوهش قرار گیرند.
- چنانکه اهداف روشن، انتخاب افراد آزمودنی را اجبار می‌کند، آزمودنی‌های انتخاب شده، باید اولین دریافت‌کنندگان مزایای آینده‌ی پژوهش مورد نظر باشند.
- برای تحمل خطرات تحقیق توسط این گروه، باید تا حد ممکن فشارها و خطرات احتمالی کاهش داده شود.

۲۰) حیوانات:

- پژوهشگر باید هنگام استفاده از حیوانات برای پژوهش‌های علمی، مراقب باشد تا با توجه به مقررات انجام آزمایش، عمل نماید. همچنین باید نکات زیر را مورد توجه قرار دهد:
- حیوانات باید در شرایطی قابل قبول نگهداری شوند و انواع نیازهایشان اعم از غذا، آب، خواب و ... تأمین گردد.
- پژوهشگر باید دلایل کافی برای انجام پژوهش روی حیوانات را داشته باشد.
- پژوهشگر مجاز نیست، حیوانات را تحت فشار، درد، استرس و آسیب زیاد قرار دهد.
- پژوهشگر موظف است از ضوابط و استانداردهای ارائه شده برای مراکز نگهداری حیوانات آزمایشگاهی (مانند محیط نگهداری، بهداشت، دمای حرارت، کاهش درد به هنگام آزمایش) مطلع باشد و آنها را رعایت کند.

۲۱) گیاهان:

- پژوهشگر مجاز نیست در حین پژوهش صدمه‌ای به گیاهان - خواه در روند پژوهش باشند و خواه نباشند - وارد نماید. بدیهی است هرگونه مداخله‌ای در حیات گیاه باید با دلایل قانع‌کننده و توجه به پیامدهای آن برای جامعه بشری، صورت گیرد.
- پژوهشگر موظف است از خط مشی‌های سیاسی و اجتماعی - ملی و بین‌المللی - و ضوابط و استانداردهای ارائه شده برای حفظ محیط زیست آگاه باشد و آنها را رعایت نماید.

۲۲) حفاظت از اشیاء، اسناد و مدارک، آثار باستانی و محلی:

- پژوهشگر موظف است به هنگام پژوهش بر روی اشیاء باستانی و مطالعه‌ی اسناد و مدارک قدیمی، از ضوابط و استانداردهای ارائه شده برای پژوهش بر روی آنها، آگاه بوده و در جریان پژوهش صدمه‌ای به آنها وارد ننماید.
- پژوهشگر در همه شرایط، موظف به حفظ سلامت محیط می‌باشد.

۲۳) وضوح نحوه رعایت مسائل اخلاقی:

- پژوهشگر موظف است همواره نحوه رعایت مسائل اخلاقی را در تمام گزارش‌های پژوهشی، مقالات، پایاننامه‌ها و ... به طور آشکار مشخص نماید.

فصل ششم: رفتارهای سوء پژوهشی:

۲۴) جعل داده ها (Fabrication):

عبارت است از گزارش مطالب غیر واقعی و ارائه ی داده ها یا نتیجه های ساختگی به عنوان نتیجه های آزمایشگاهی، مطالعات تجربی و یا یافته های شخصی مانند:

- ارائه نتیجه های ساختگی به عنوان نتیجه های آزمایش یا خروجی نرم افزار
- جا به جا کردن نتیجه های یک بررسی با نتیجه های بررسی دیگر

۲۵) تحریف داده ها (Falsification):

منظور از تحریف داده ها آن است که ثبت و ارائه نتیجه های پژوهشی به نحوی باشد که مواد پژوهش، وسیله ها و ابزار، یا فرآیند جمع آوری داده ها دستکاری شود، یا داده ای حذف یا تغییر یابد و نتیجه پژوهش در راستای اهداف خاص دنبال شود مانند:

- ارائه مراحل آزمایشگاهی یا فرآیندهای غیر واقعی تحلیل، برای رسیدن به نتیجه هایی که در مقاله داده شده است.
- دستکاری نتیجه های بدست آمده از شبیه سازی یا آزمایش های تجربی.
- حذف بخشی از داده ها، نتیجه های آزمایشگاهی، یا بخشی از تحلیل های نظری که ارائه آنها، نتیجه های به دست آمده را مورد تردید قرار می دهد.
- استفاده از نرم افزارهای مختلف برای ایجاد تغییرهای مورد نظر در شکل ها یا نمودارها.
- دستکاری شرایط آزمایشگاه برای رسیدن به نتیجه های دلخواه.
- خوش رنگ و آب جلوه دادن (Juicy Quotes) یا بزرگ نمایی امور کوچک با هدف پنهان کردن واقعیات بزرگتر.

۲۶) سرقت علمی (Plagiarism):

شامل اقتباس نزدیک افکار و الفاظ نویسنده دیگر، تناظر یک به یک در بیان اندیشه ها و شباهت های ساختاری در نوشتار یا انتساب ایده ها، فرآیندها، نتیجه ها یا کلمه های دیگران به خود، بدون ارجاع مناسب است. ترجمه کل یا بخشی از آثار دیگران بدون کسب اجازه از مبادی ذی ربط و معرفی آن به عنوان یک پژوهش اصیل علمی از مصادیق سرقت علمی است.

۲۷) اجاره ی علمی:

منظور از اجاره ی علمی این است که پژوهشگری به جای آنکه خود به انجام پژوهش بپردازد، افرادی را برای این منظور بکار گیرد و خودش در فعالیت پژوهشی چندان تلاش نکند، سپس، بعد از تحویل کار، با دخل و تصرف اندکی در پژوهش صورت گرفته، آن را به نام خود منتشر نماید.

۲۸) تعارض منافع (Conflict of Interest):

مجموعه شرایطی که در آن تصمیم حرفه ای در مورد یک هدف اولیه (تعهد اصلی پژوهشگر به آزمودنیها) تحت تأثیر یک منفعت ثانویه (مالی، اعتبار فردی، اعتبار دانشگاهی، شهرت و ...) قرار می گیرد.

- نویسنده مقاله باید منافع همه ی ذینفعان را به عنوان معتمدان آنها در نظر گیرد و هرگونه تعارض منافع را که از نگاه ذینفعان مختلف پوشیده است، در متن یا ذیل مقاله، به طور شفاف اعلام نماید.
- نویسنده باید منابع تأمین هزینه های پژوهش و نگارش مقاله را به طور شفاف معرفی نماید و قرارداد میان او و حامی مالی پژوهش نباید به هیچ عنوان باعث منع اعلام تعارض منافع در مقاله باشد.

فصل هفتم : استناد:

۲۹) ارجاع و استناد (Citation) به منابع مورد استفاده:

پژوهشگر موظف است در صورت استفاده مستقیم یا غیر مستقیم از آثار دیگران، به آنها استناد نماید.

سند: اسناد تا آن جایی که در قالب های خاصی تهیه می شوند، موضوعاتی استاندارد به حساب می آیند و شامل موارد زیر خواهند بود:

کتاب، مجله، روزنامه، گزارش های سالانه، آمارها، احکام قضایی، یادداشت ها، گزارش های موردی، قراردادهای، پیش نویس ها، گواهینامه ها، دفترچه های خاطرات، اظهارنظرهای کارشناسانه، مصاحبه ها، جلسات علمی، جداول، نمودارها، نقشه ها، لوح های فشرده، فیلم ها، تصاویر، برنامه های تلویزیونی، رادیویی، سخنرانی ها، صفحات وب، پایگاههای آنلاین، وبلاگ ها، پست الکترونیکی و ...

هنگامی که عین سخنان یا نوشته های یک پژوهشگر مورد استفاده قرار می گیرد، باید از استانداردهای نشان دهنده ی نقل قول مستقیم استفاده شود.

برخی از مهمترین استانداردهای نشان دهنده ی نقل قول مستقیم عبارتند از: قراردادن عین متن مورد استفاده در داخل گیومه .
معرفی منبع متن مورد استفاده در یک عبارت مقدماتی، فاصله گرفتن از سر سطر و کوچک تر کردن متن مورد نظر است.
استفاده از اشکال، جداول و پرسشنامه ی تدوین شده توسط دیگران، در مقاله یا گزارش پژوهشی خود، مستلزم ارجاع به متن اصلی و اجازه کتبی از مالک معنوی آن است.

۳۰) بازگفت (Paraphrasing) و بازنویسی:

پژوهشگر موظف است زمانی که اطلاعاتی را از منبعی همراه با حفظ معنی اصلی متن و منظور نویسنده، با استفاده از واژه های خود، نقل می کند، به منبع اصلی آن، ارجاع دهد.

بازگفت به صورت به کار بردن مترادف کلمات، تغییر ساختار جملات، تبدیل از معلوم به مجهول و برعکس، تغییر اجزای کلام می باشد، که باید در این صورت نیز حتماً منبع آن ذکر گردد.

۳۱) استناد به منابع معتبر:

مجله مورد استفاده، سایت حامی مقاله و نویسنده ی مقاله، باید موثق و معتبر باشند و نباید از منابع مشکوک یا فاقد اعتبار علمی، استفاده یا به آنها استناد کرد.

۳۲) ارجاع و استناد مطابق با استانداردهای بین المللی:

نویسنده در ارجاع دهی باید از یکی از استانداردهای کتاب شناختی (Bibliography) استفاده نماید. در صورت استفاده از منابع و آثار الکترونیکی نیز باید کلیه ی موازین اخلاقی مرتبط با منابع و آثار چاپی رعایت گردد.

فصل هشتم: مالکیت معنوی (Intellectual property) و مسئولیت پژوهش انجام شده:

۳۳) شرایط نویسنده ی پژوهش:

شخص نویسنده (یا یکی از نویسندگان) پژوهش (طرح پژوهشی، مقاله، کتاب ...) خواهد بود که دست کم مشمول یکی از موارد زیر باشد:

۱. سهم قابل توجهی در: الف) ارائه ایده پژوهشی یا طراحی مطالعه، ب) جمع آوری داده ها، ج) تحلیل و تفسیر داشته باشد.
۲. در نوشتن پیش نویس مقاله و اصل آن، یا مرور نقادانه ی آن، که منجر به اصلاح محتوای علمی مقاله می گردد، نقش داشته باشد.
۳. مقاله ی نهایی را مطالعه و تأیید کرده باشد.

- فردی که بیشترین سهم را در انجام پژوهش داشته باشد، نویسنده اول خواهد بود.
- نام تمامی اشخاصی که معیارهای نویسندگی مقاله را دارند باید به عنوان نویسنده، در بخش نویسندگان مقاله آورده شود، حتی اگر همکاری آنها با آن مرکز یا تیم پژوهشی، به هر علتی، قطع شده باشد.
- از تعیین مؤلف افتخاری (فرد یا افرادی که هیچ گونه نقشی در جنبه های علمی پژوهش نداشته اند) و حذف مؤلف حقیقی (فرد یا افرادی که نقش به سزایی در جنبه های علمی پژوهش داشته اند) باید خودداری شود.

۳۴) مسئولیت نویسندگان مقاله در باره محتوای مقاله:

تمامی نویسندگان باید مسئولیت محتوای مقاله در باره نکات زیر را بپذیرند:

۱. صحت مطالب مندرج در مقاله
  ۲. پای بندی به راهنماهای اخلاق در پژوهش.
- توافق در مورد ترتیب اسامی باید بر اساس سهم هریک از نویسندگان در نگارش مقاله و مشارکت خلاقانه ی آنها باشد، نه بر اساس جایگاه یا سوابق افراد.

۳۵) وظایف نویسنده مسئول (Corresponding author) :

نویسنده ی مسئول، کسی است که مسئولیت گروه پژوهشی و صحت کل پژوهش را می پذیرد و همچنین، از سوی سایر نویسندگان، مسئولیت مکاتبات و پاسخگویی به ابهامات و ایرادات مطرح شده در مورد مقاله و انتقال نظرات و مکاتبات مهم به سایر نویسندگان و تنظیم روابط بین آنها را بر عهده می گیرد.

۳۶) سپاسگزاری (Acknowledgment) :

نام کلیه افرادی که در اجرای پژوهش، مساعدتی مبذول داشته اند اما، معیارهای درج نام در بخش نویسندگان مقاله را ندارند، در بخش سپاسگزاری، با ذکر نوع مشارکت، آورده می شود.

- کسی که به چند سؤال تخصصی پژوهشگر پاسخ داده است، نباید انتظار داشته باشد جزء نویسندگان باشد، بلکه باید از او سپاسگزاری شود.
- اگر در هنگام مشورت با فردی، مسیر پژوهش تغییر کند و نتیجه های مهمی از پیشنهادهای وی به دست آید، ذکر نام او به عنوان نویسنده ی مقاله یا گزارش بلامانع است.

۳۷) انتساب غیر واقعی (جعلی) به مؤسسه، مرکز یا گروه آموزشی ای که نقشی در اصل پژوهش مربوطه یا در فعالیت حرفه ای فرد نویسنده ندارد، غیر مجاز است .

۳۸) در مقالات مستخرج از پایاننامه های کارشناسی ارشد و دکترای، به ترتیب، اسم دانشجو، استاد(ان) راهنما و استاد(ان) مشاور آورده می شود.

۳۹) استاد راهنما یا سرپرست پژوهش در هر شرایطی باید پاسخگوی درستی و نادرستی مندرجات پژوهش باشد. خواه مستقیماً در پژوهش مشارکت داشته باشد و خواه به دلایلی قادر به نظارت دقیق بر پژوهش و انتشار نتایج آن نبوده باشد. اگر پژوهشگر بدون هیچ تلاشی برای اطلاع رسانی به استاد راهنما یا سرپرست گروه پژوهشی، مطلبی را به نام او منتشر کند، تمام مسئولیت بر دوش پژوهشگر است و پس از آن، استاد راهنما یا سرپرست گروه پژوهشی، باید ضمن اقدام قانونی، در اسرع وقت اطلاع رسانی نماید.

فصل نهم : ضوابط انتشار:

۴۰) تدوین و نشر نتایج:

پژوهشگر موظف است در تمام مراحل انجام پژوهش، یافته های پژوهش و روش های به کار گرفته شده برای گرد آوری و تحلیل آنها را به نحو روشن و شفاف، ساده، معنی دار(Meaningful) و قابل استفاده ی دیگران تدوین کند و انتشار دهد.

۴۱) ارسال موازی:

ارسال همزمان یک مقاله، جهت بررسی و چاپ در دو یا چند مجله ی چاپی یا الکترونیکی مجاز نمی باشد.

۴۲) ارسال مجدد (Duplicate submission):

- ارسال مجدد یک مقاله ی چاپ شده در نشریه چاپی یا الکترونیکی به یک مجله دیگر جهت بررسی و چاپ غیر مجاز است.
- چنانچه نویسنده مقاله ای که در یک نشریه در دست بررسی برای انتشار است، تصمیم بگیرد، به هردلیلی، آن مقاله را برای نشریه دیگری ارسال نماید، باید ابتدا انصراف خود را از انتشار مقاله، به صورت کتبی به نشریه ی اول اعلام نماید. این کار، حداکثر تا پیش از اعلام پذیرش مقاله برای انتشار در نشریه ی اول امکان پذیر است.
  - چنانچه نتایج یک پژوهش به صورت خلاصه در مجموعه مقالات یک کنفرانس علمی به چاپ رسیده باشد، ارسال آن، جهت بررسی و چاپ به صورت کامل در یک مجله، بلامانع است.

۴۳) انتشار همپوشان (Overlapping publication):

پژوهشگر مجاز نیست داده های مقاله پیشین خود را با اندکی تغییر در متن، در مقاله ای با عنوان جدید به چاپ رساند. تکرار قسمت هایی از بخش مواد و روش ها در مقالات بعدی همان نویسنده (گان)، در صورت ضرورت، بلامانع است، اما در هر حال ذکر مرجع لازم می باشد.

۴۴) انتشار تکه ای (Partial publication):

در صورتی که نتایج پژوهش در یک مقاله قابل انتشار باشد، پژوهشگر مجاز نیست آن نتایج را در چند بخش جداگانه و در چند مقاله مستقل به چاپ برساند.